

INHOUD

- 1 De arrestatie in Madrid 9
- 2 De dwarsfluit 21
- 3 John Moscow 26
- 4 De voetafdrukken in de sneeuw 33
- 5 De routekaart 40
- 6 Het Fins-Russisch burgerforum 46
- 7 Het misdaadsymposium in Cambridge 52
- 8 De schuld op doden schuiven 57
- 9 De aanklacht in Zwitserland 63
- 10 Alexandr Perepilitsjny 71
- 11 De seksval 78
- 12 Het Moldavië-dossier 89
- 13 Hôtel Le Bristol 94
- 14 De link met New York 97
- 15 De federale rechtbank in New York 102
- 16 De terugkeer van John Moscow 108
- 17 De achtervolging in Aspen 116
- 18 Rechter Griesa 125
- 19 *The Daily Show* 133
- 20 Boris Nemtsov 144
- 21 De pijl in je hals 154
- 22 Vladimir Kara-Moerza 165
- 23 De diplomatieke post 172

24	De giffabriek van de KGB	179
25	De zeemeeuw	189
26	Het mandamusbevel	195
27	De cellist	201
28	<i>Dezinformatsiya</i>	210
29	De naam Magnitski	219
30	Het veelkoppige monster	224
31	FARA	234
32	Trump	241
33	Het Chlebnikov-dossier	249
34	Senator Grassley	262
35	De Trump Tower	267
36	De juridische Senaatscommissie	275
37	Global Entry	284
38	Danske Bank	290
39	Een ‘ongelooflijk aanbod’	296
40	98-0	304
41	234 miljard dollar	312

Epiloog	319
Dankwoord	328
Links	335

DE ARRESTATIE IN MADRID

voorjaar 2018

Het was ongewoon koel in Madrid voor het einde van het voorjaar. Ik was overgevlogen voor een bijeenkomst met José Grinda, Spanjes topaanklager op het gebied van corruptiezaken. Ik was daar om hem bewijsstukken te overleggen dat er zwart geld, dat in verband stond met de moord op mijn Russische advocaat Sergej Magnitski, was gebruikt om kostbaar vastgoed aan de Spaanse Costa del Sol te kopen. Geld. De bespreking was gepland voor de volgende morgen om 11.00 uur, wat in Spanje de vroege ochtend was.

Toen ik 's avonds in mijn hotel aankwam, haastte de hotelmanager zich naar de incheckbalie en wuifde de baliemedewerker weg.

‘Meneer Browder?’ vroeg hij.

Ik knikte.

‘Welkom in het Gran Hotel Inglés. We hebben een bijzondere verrassing voor u.’

Ik verblijf nogal eens in hotels. Het gebeurt niet vaak dat de manager een verrassing voor me heeft. ‘En dat is?’ vroeg ik.

‘Wacht maar af. Ik zal u naar uw kamer brengen.’ Hij deed zijn best op zijn Engels. ‘Mag ik alstublieft uw paspoort en creditcard?’

Ik gaf hem de gevraagde papieren.

Hij scande mijn paspoort en stak de creditcard – onlangs opge-

waardeerd tot de exclusieve Black American Express Card – in een chipreader. In een soort Japans groetgebaar drukte hij zijn handen tegen elkaar, gaf me de sleutel van mijn kamer en kwam achter de balie vandaan. Hij gebaarde naar voren en zei: ‘Ga uw gang.’

Ik liep naar de lift en hij volgde. We gingen naar de bovenste verdieping.

De liftdeuren gingen open en hij stapte opzij, zodat ik als eerste kon uitstappen, maar eenmaal in de gang schuifelde hij langs me heen en stopte voor een witte deur. Hij frummelde even met zijn looper en opende toen de deur. Ik keek naar binnen en zag dat ik een upgrade naar de presidentiële suite had gekregen. Dit had vast niets met mij te maken, maar met mijn nieuwe American Express-status. Ik had me altijd al afgevraagd wat dat toch voor gedoe was over die creditcard. Nu wist ik het.

‘Wauw,’ zei ik.

Ik liep door de hal een woonkamer binnen, die smaakvol en modern in het wit was ingericht. Op een lage tafel lag een keur aan Spaanse kazen, ibericoham en fruit uitgestald. De manager zei dat hij het een grote eer vond om mij als gast te hebben, al betwijfelde ik of hij meer over me wist dan welke creditcard ik had.

Hij volgde me door de suite, hunkerend naar mijn goedkeuring. Er was ook een eetkamer, met een tafel beladen met gebak en chocolade en een in ijs gekoelde fles champagne erop. Daarna kwamen we in de leeskamer, met een privébibliotheek, gevolgd door een lounge waarin een bar met een glazen blad stond. Vervolgens een kantoortje met gedimde verlichting en ten slotte de slaapkamer, met een vrijstaande badkuip onder een hoog raam.

Ik moest een lach onderdrukken. Natuurlijk, ik vond de kamer prachtig – wie zou dat niet vinden? – maar ik zou één nacht in Madrid verblijven. Er was eten voor minstens vijf mensen. Bovendien zou de manager niet zo enthousiast geweest zijn als hij had geweten wat het doel van mijn bezoek was: met justitie praten over het soort Russische gangsters dat regelmatig dergelijke suites boekt. Maar ik wilde niet onbeleefd zijn. Toen we terug naar de foyer liepen, knikte ik waardierend. ‘Heel mooi.’

‘Dank u.’

Zodra hij verdwenen was belde ik mijn vrouw Jelena, die thuis in Londen was met onze vier kinderen. Ik vertelde haar over de kamer, hoe belachelijk extravagant hij was, en zei dat ik haar graag bij me had willen hebben.

Na ons gesprek kleepte ik me om in spijkerbroek en zomertrui en vertrok voor een avondwandeling door de straten van Madrid, om me mentaal voor te bereiden op mijn gesprek met Grinda. Maar uiteindelijk verdwaalde ik in de doolhofachtige straatjes en pleinen, en ik moest een taxi aanhouden om me terug naar het hotel te brengen.

De volgende ochtend was helder en zonnig. In tegenstelling tot de vorige dag zou het heel warm worden.

Rond kwart over acht controleerde ik of ik al mijn papieren had en daarna opende ik de deur om naar beneden te gaan voor het ontbijt.

Ik stopte abrupt.

Daar stond de manager, zijn hand halverwege opgeheven om aan te kloppen.

Aan beide zijden van hem een politieagent. Op hun frisblauwe overhemd zat een embleem waarop POLICÍA NACIONAL stond.

‘Excuses, meneer Browder,’ zei de manager, terwijl hij naar de vloer keek. ‘Maar deze heren moeten uw identiteitsbewijs zien.’

Ik gaf mijn Britse paspoort aan de langste van de twee stoïcijns kijkende agenten. Hij bestudeerde het en vergeleek het met een vel papier dat hij in zijn andere hand had. Toen zei hij iets tegen de manager in het Spaans, dat ik niet spreek.

De manager vertaalde. ‘Het spijt me meneer Browder, maar u moet met ze mee.’

‘Waarom?’ Ik keek langs de manager heen.

Hij keerde zich naar de langere agent en ratelde iets in het Spaans.

De agent keek me recht aan en zei: ‘Interpol. Rusland.’

Shit.

De Russen probeerden al jaren me te laten arresteren en nu gebeurde het dan.

Je merkt gekke dingen op als je door adrenaline wordt overspoeld. Ik zag dat er een lamp uit was aan het einde van de gang en dat er een vlekje op de revers van de manager zat. Ik merkte ook dat de manager er eerder bezorgd dan verontrust uitzag. Maar hij was niet bezorgd

om mij. Hij maakte zich zorgen omdat zijn presidentiële suite niet beschikbaar zou zijn zolang mijn bezittingen daar lagen. Hij wilde mijn spullen zo snel mogelijk weg hebben.

Hij sprak snel met de agenten en zei toen: ‘Ze geven u even de tijd om te pakken.’

Ik haastte me door de reeks aan kamers naar de slaapkamer, terwijl de agenten in de gang wachtten. Opeens besepte ik dat ik alleen was en dat gaf me een kans. Ik had de upgrade van de kamer in eerste instantie een frivoliteit gevonden, maar nu was ik er dankbaar voor.

Ik belde Jelena. Maar ze nam niet op.

Toen belde ik Ruperto, mijn Spaanse advocaat die de ontmoeting met Grinda had geregeld. Ook zonder resultaat.

Terwijl ik haastig mijn spullen pakte, herinnerde ik me iets wat Jelena tegen me had gezegd nadat ik in februari was vastgehouden op de luchthaven van Genève. ‘Als er ooit nog eens zoiets gebeurt en je kunt niemand bereiken, zet dan een bericht op Twitter.’ Ik was een paar jaar daarvoor begonnen met Twitter en ik had rond de honderdvijfendertigduizend volgers, onder wie journalisten, overheidsfunctionarissen en politici van over de hele wereld.

Ik deed wat Jelena had gezegd en tweette: ‘Urgent: zojuist door de Spaanse politie in Madrid gearresteerd vanwege een internationaal arrestatiebevel van de Russen. Nu op weg naar het politiebureau.’

Ik pakte mijn tas en ging terug naar de twee wachtende agenten. Ik verwachtte formeel gearresteerd te worden, maar ze gedroegen zich niet zoals je zo vaak in films ziet. Ik werd niet geboeid en gefouilleerd en ze pakten mijn spullen niet af. Ze zeiden alleen dat ik mee moest komen.

Tijdens de aftocht naar beneden werd er geen woord gewisseld. Ik betaalde mijn rekening en de agenten bleven achter me staan, terwijl we door de andere gasten die in de lobby rondhingen werden aangehaald.

De manager, teruggekeerd achter de balie, verbrak de stilte. ‘Wilt u uw tassen hier achterlaten, meneer Browder, terwijl u mee naar het politiebureau gaat? Ik weet zeker dat dit snel opgelost is.’

Met de kennis die ik over Poetin en Rusland had, was ik daar niet zo zeker van. ‘Ik houd mijn spullen wel bij me, bedankt.’

Ik wendde me tot de agenten die me tussen zich in hielden, een voor me en een achter me. Ze brachten me naar hun kleine politieauto. De een nam mijn tas over en legde die in de kofferbak, de ander liet me op de achterbank plaatsnemen.

Het portier werd dichtgeslagen.

Een scherm van dik plexiglas scheidde me van de agenten. De achterbank was van hard plastic, net als een zitplaats in een stadion. Er waren geen deurkrukken en de ramen konden niet open. Er hing een lucht van zweet en urine. De ene agent startte de auto en de ander zette de sirene en zwaailichten aan. Daar gingen we.

Zodra de sirene begon te loeien werd ik overvallen door een angstige gedachte. Stel dat dit geen politieagenten waren? Stel dat ze op de een of andere manier aan uniformen en een politieauto waren gekomen en zich als agenten voordeden? Stel dat ze me niet naar een politiebureau brachten, maar naar een afgelegen vliegveld om me in een privévliegtuig naar Moskou te ontvoeren?

Dat was geen paranoïde fantasie. Ik had duizenden doodsbedreigingen ontvangen en ik was enkele jaren eerder al door een Amerikaanse regeringsfunctionaris gewaarschuwd dat er opdracht voor mijn buitengerechtelijke uitlevering was gegeven.

Mijn hart ging tekeer. Hoe kwam ik hier weg? Ik begon me er zorgen over te maken dat de lezers van mijn Twitterbericht het niet zouden geloven. Ze dachten misschien dat mijn account gehackt was, of dat het een flauwe grap was.

Gelukkig hadden de agenten – of wie ze ook waren – mijn telefoon niet afgepakt.

Ik haalde mijn telefoon tevoorschijn en maakte door het plexiglas heen stiekem een foto van de achterhoofden van de agenten en hun politieradio op het dashboard en postte hem meteen op Twitter.

Nu zou niemand meer aan mijn arrestatie twijfelen.

Mijn telefoon stond op stil, maar binnen een paar tellen lichtte het scherm op. Er kwamen telefoontjes binnen van journalisten van overal ter wereld. Ik kon ze niet beantwoorden, maar toen belde mijn Spaanse advocaat, Ruperto. Ik móést hem laten weten wat er aan de hand was, dus ik dook weg achter de scheidingswand en schermde de telefoon af met mijn hand.

Bill Browder ✓
@Billbrowder

In the back of the Spanish police car going to the station on the Russian arrest warrant. They won't tell me which station

8:36 am · 30 May 2018 · Twitter for iPhone

Bill Browder, via Twitter. (© Bill Browder)

‘Ik ben gearresteerd,’ fluisterde ik. ‘Ik zit in een politieauto.’

De agenten hoorden me. De bestuurder zette de auto met een ruk aan de kant en beide mannen sprongen eruit. Mijn portier ging open en de langste van de twee trok me naar buiten. Agressief beklapte hij mijn lichaam en vervolgens nam hij mijn beide telefoons in beslag.

‘Geen telefoons!’ schreeuwde de kleinere. ‘Aangehouden!’

‘Advocaat,’ zei ik tegen hem.

‘Geen advocaat!’

Daarna duwde de lange me terug in de auto en sloeg de deur dicht. We vertrokken weer en doorkruisten de straten van het oude centrum.

Geen advocaat? Wat moest dat in godsnaam voorstellen? Dit was een EU-land. Ik wist zeker dat ik recht had op een advocaat.

Ik speurde de straten af op zoek naar iets wat op een politiebureau

leek. Niets. Ik probeerde mezelf te overtuigen: ik word niet ontvoerd. Ik word niet ontvoerd. Ik word niet ontvoerd. Maar dit kon natuurlijk heel goed een ontvoering zijn.

We maakten een scherpe bocht en opeens stonden we vast achter een dubbelgeparkeerde verhuishwagen. Terwijl de motor stationair draaide, raakte ik in paniek en zocht wanhopig naar een uitweg, maar die was er niet.

Uiteindelijk verscheen de chauffeur uit een nabijgelegen gebouw, zag de zwaailichten van de politieauto en verplaatste zijn wagen. En weer ging het verder, door de nauwe straatjes. Ruim een kwartier later kwamen we bij een leeg plein aan en minderden vaart.

We kwamen deinend tot stilstand voor een onopvallend kantoorgebouw. Er waren geen mensen en ik kon nergens uit opmaken dat dit een politiebureau was. De agenten stapten uit en bevalen me, naast elkaar staand, uit de auto te komen.

‘Wat gaan we hier doen?’ vroeg ik terwijl ik uitstapte.

‘Medisch onderzoek,’ schreeuwde de kleine.

Medisch onderzoek? Ik had nog nooit gehoord van een medisch onderzoek bij een aanhouding. Mijn handen werden klam en mijn nekharen gingen overeind staan.

Er was geen sprake van dat ik vrijwillig een duister gebouw in zou gaan om me aan wat voor onderzoek dan ook te onderwerpen. Als dit een ontvoering wás, en dat begon ik langzamerhand te geloven, kon ik me wel voorstellen wat zich daarbinnen bevond: een helverlicht wit kantoor met een roestvrijstalen verrijdbaar bed, een tafeltje met een verzameling spuiten en Russen in goedkope pakken. Eenmaal binnen zou ik met iets geïnjecteerd worden om vervolgens wakker te worden in een cel in Moskou. Mijn leven zou voorbij zijn.

‘Geen medisch onderzoek!’ zei ik vastberaden. Mijn vecht-of-vluchtinstinct kreeg de overhand en ik balde mijn vuisten. Ik had niet meer gevochten sinds mijn tienerjaren, toen ik het kleinste jochie op een kostschool in Steamboat Springs in Colorado was, maar opeens was ik klaar voor een fysieke confrontatie met deze lui als ik daarmee erger kon voorkomen.

Op dat moment veranderde er iets in hun houding. Een van de mannen kwam heel dicht bij me staan, terwijl de ander druk stond te bellen.

Het gesprek duurde een paar minuten en nadat hij het had beëindigd, typte hij wat in zijn telefoon. Hij liet het me zien. Google Translate. Er stond: ‘Medisch onderzoek standaard.’

‘Flauwekul. Ik wil mijn advocaat. Nu!’

De man naast me herhaalde botweg: ‘Geen advocaat.’

Ik leunde tegen de auto en zette mijn voeten stevig op de grond. Degene met de telefoon pleegde nog een telefoontje en blafte toen iets in het Spaans. Voor ik het wist werd het portier geopend en werd ik weer naar binnen geduwd.

Ze schakelden de zwaailichten en sirene weer in en we reden in een andere richting het plein af. Al snel zaten we weer vast in het verkeer, deze keer voor het Koninklijk Paleis, in het gedrang van tourbussen en groepen schoolkinderen. Misschien was ik ontvoerd, misschien gearresteerd, maar de buitenwereld verkeerde in zalige onwetendheid en genoot van een dagje sightseeën.

Tien minuten later reden we een smalle straat in waarin politieauto’s geparkeerd stonden. Uit de zijkant van een verweerd bakstenen gebouw stak een donkerblauw bord met daarop het woord *POLICÍA*.

Wat een opluchting. Het waren echte politieagenten. Ik was in een behoorlijk Europees rechtssysteem beland en niet in handen van Russische ontvoerders. De zaak zou in elk geval grondig onderzocht worden voordat er sprake zou zijn van uitlevering aan Moskou.

De agenten trokken me uit de auto en namen me mee naar binnen. Er hing een voelbaar opgewonden sfeer in het politiebureau. Vanuit hun gezichtspunt hadden ze een internationaal gezochte voortvluchtige opgespoord en gearresteerd, een succes dat zich waarschijnlijk niet dagelijks voordeed in dit kleine politiebureau.

Ze brachten me naar de verhoorkamer en zetten mijn bagage in de hoek. Mijn telefoons werden met het scherm naar beneden op een tafel gelegd. Een van de agenten gebood me niets aan te raken. Het was moeilijk. Mijn telefoons zoemden aan een stuk door en lichtten op in een constante stroom van nieuwe berichten, tweets en gemiste oproepen. Ik was opgelucht dat mijn situatie zoveel aandacht kreeg.

Toen ik daar in mijn eentje zat, drong de ernst van de situatie pas goed tot me door. Ik was dan wel niet ontvoerd, maar ik was nu op grond van een Russisch arrestatiebevel in het Spaanse strafrechtssysteem